

Любити по-українськи

Богдан Жолдак

Багато закордонних філологів вражалися, що в словникові Грінченка є аж п'ять (!) сторінок із варіаціями слова "любов". Вони, маючи у власних словниках заледве їх кілька на означення великого почуття, не знали, що по всіх інших сторінках у нас є ще багацько похідних...

А, головне, якби вони щось чули ще й про "кохання", то, відкривши наші словники на літеру "к", були б іще більше вражені кількістю лексичних виявів й такого поняття, як кохання теж на кілька чималих сторінок.

Адже не всі народи на Землі розрізняють ці два, здавалося б, такі схожі, "терміни". А нас переповнювало так, що одного слова нам виявилось замало.

Тому в нас ще є слово "милування" в значенні "любов" і також його похідні — лексичні й психологічні.

Що ж роблять ті народи, в кого лише одне слово?

Вони плутаються в його недосконалому однозначному значенні й бояться вимовити, наприклад, "син любить маму", бо це можна потрактувати бозна як інцестуально.

З чого й постав увесь фрейдизм із його Едиповим комплексом, і цілі покоління боялися батьківських, материнських чи будь-яких інших пестошів, не кажучи вже про поцілунки, й усіляко боролися з цими почуттями.

Боролися і перемагали.

У нас же є купа різноманітних значень, і ми знаємо, де й коли які почуття відбуваються, і тому не соромимося їх, розрізняючи мовно, тим самим уникаючи фрейдизму.

Можливо, саме через чужі комплекси меншовартості нам забороняли видавати словники, бо, наприклад, якби не було знищено словника Кримського, чи, скажімо, Яворницького, то тоді б вияви любові у нас зросли непропорційно несправедливо до народів, які цього щастя позбавлені, тобто володіють їм до значно меншої міри. Бо ж ми можемо сісти, розгорнути свої словники, начитатися термінів, та, бач, запишатися.

Так, ми скромні.

Так, ми толерантні, і тому не нарікаємо на комунак, які щосили позбавляли нас таких емоційних виявів, на які інші людності були просто нездатні. Нищачи наші словники разом з їхніми упорядниками, а також щосили нищачи нашу здатність до любові, аби насадити нам геть нелюдські принципи людських стосунків.

Ці рядки навмисне написано канцеляритом, аби наявніше постала сутність нашого головного українського багатства, іменованого любов'ю.

Чому головного?

Десь у XV столітті наші тодішні азіатські поневолювачі були щиро здивовані, що хоч скільки вони з України вивозять рабів, женучи невпинні потоки бранців, а вони

звідкись знову беруться та беруться?

А бралися вони з любові. І саме з того її найміцнішого періоду, який належить юнацтву.

Бо так було — як народжувався син, то його тато одразу йшов у ліс, ломив-рубав вербове гілля, ніс у затишну цілину і втикав у землю.

Україна — це та місцина на Землі, де притча про увіткнуту ломаку, яка через велику віру в Бога може прорости (згадайте кінокартину Тарковського про це) , то в нас такі гілляки проростають легко, без напруження, бо ростуть з великої віри в любов — тобто такий вербовий гайок виростав за років п'ятнадцять, а далі рости йому не було сенсу, адже синок саме підростав і був готовий до справжнього кохання.

Тобто до одруження.

А ті великі, батькові, дерева-верби рубалися-пилялися, і з них будувалася хата молодятам.

Ясно, що завдяки нашому напрочуд родючому ґрунтові тут буяло безліч вербових лісків, буяла любов, до шлюбу масово йшла юнь, розмножала Україну, й не було для реалізації любові аніяких проблем.

Тому ще й досі наші дослідники фольклору сперечаються, яке дерево в нас є символом древа життя — верба чи вишня? Вербка, вірогідніше, бо своєю юною здатністю швидко рости дає притулок закоханим.

Може, тому верба-іва й дала назву нашій країні — колись вона називалася Івлією. А найпопулярніше ім'я у нас відтоді — Іван.

Ось чому в нас такі гарні люди родяться, а, особливо жіноцтво — через молоду любов, через надзвичайно юні шлюби.

Колись таке було, за татаро-монгольського панування; а нині, коли ціна за квартиру в нас найдорожча в світі, — де тепер любити й розмножуватися?

Себто, доки ти, закоханий, на власне житло спроможешся, то твій вегетативний період минеться.

Отож гине й гине любов, не реалізується через надмірну спекуляцію житлофондом...

Скільки нездійснених почуттів пропадає! Розходиться наша любов світами, поліпшує породу іншим народам, наприклад, в Америці, де кілька переможниць тамтешнього конкурсу "міс красуня" були українського походження.

Чомусь на світові такі конкурси потрапляють, як на мене, геть не гарніші наші претендентки. Однак сядь десь на лавочці у центрі будь-якого вкраїнського міста, і за чверть години повз вас пройде стільки красунь, що всі ці патентовані переможниці — просто тьфе.

А, може, воно й на краще, що справжніх красунь на ті конкурси не допускають? Нехай сидять на Батьківщині і потроху поліпшують породу вже й нам, бо й тут почалися, нарешті, зрушення. Тут на підпорі вже стоять "дерев'яні", хоч і не вербові, а пільгові гроші за немовлят — і одразу заворушилися в молоді почуття, а в материнських утробах — діти.

І спасибі за таку доплату, бо ніхто вже з батьків не посадить вербовий лісочок, й не лише через оподаткування, а через те, що ніде садовити: нашу землю давно вже приватизували ті люди, які не здатні закохуватися, бодай любити, бодай милуватися; всю землю розхапали вже, висмикнули з-під наших ніг — лише ми про це нічого не знаємо, і тому спокійно продовжуємо письмово міркувати про кохання.

Кохання-кохання, з вечора до рання — повчає нас народна пісня, і якщо ми дотримуватимемо цього припису, ніякі окупанти нам будуть не страшні, ніяке остарбайтерство і сексарбайтерство, ніяка работоргівля. Ех, нашого квіту по всьому світу...

Бач, глобалізм — він багатолікий. Він нівелює, спрощує усе святе собі на потребу, вихолощує високі почуття, обертаючи любов на масові секс-послуги.

Ми, правду сказати, посідаємо перше місце за експортом "жриць любові", наша любов "сублімується" в найпотужнішу світову секс-індустрію, однак із крихт її, які лишаються на місцевих теренах, вистачає дешиці й на продовження місцевого роду — така велетенська її сила!

І тут знову треба звернутися до нашого колишнього засобу боротьби з поневоленням — треба створити такі умови суспільного життя, щоби юнь могла брати шлюби раніше, ніж її перепродадуть за кордон.

Чому відбувається така посилена атака на нашу любов?

Тому що любов — це також незалежність.

Недаремно ж до весілля заздальгидь висаджували в діжечку із землею вишневу гілочку, рясно поливали, і саме перед одруженням вона, проростаючи, завітала. Восени!

У весільному поході її несли попереду молодих.

Це було тризубе древо життя, державний знак, символ родючості, символ світотворення.

Весь весільний почет — бояри, дружина, коні, шаблі — також атрибути державності, якими ми володіли довгий час лише на весіллях. Отак наша державність конспірувалася, множилася, щоби, дочекавшись слушного часу, взяти реванш.

Правда, гільце пророджувалося раніше. Дочекавшись теплої весни, його пересаджували в натуральну землю, й згодом у садку рясно рили нові вишні.

Але головне не це, а те, що вони були наочним втіленням великих почуттів обох закоханих, і всі навколо знають про це і втішаються, яке воно деревце таке дивовижне росте і яке воно є насправді, й раділи з такої думки:

— Коли ми одружуватимемо наших дітей, ми також зріжемо з вишні тризуб-гілку, і вона знову проросте і прикрасить нове весілля, і знову потім все піде за циклом вічного квітучого древа життя.

Багато в нас ще посібників з кохання — найбільша у світі кількість народних пісень, які навчають любові, ведуть по ній, розвиваючи найсвятіші почуття, а також еротичні, ба й сексуальні — найрізноманітніший спектр оспівування.

Навіть робочі вечорниці — там праця супроводжувалася співами та залицаннями,

там існували спеціальні ігри для молоді, які дуже сприяли любовним єднанням. Колись у нас триста двадцять днів були святковими, і всі вони сприяли закоханим.

Потім співати стали менше, бо зазнали потужної атаки з боку прихильників нової суворої віри — забороняли усі такі свята, ігрища, ба навіть музичні інструменти в нас тотально спалювали, яко поплічників "біснування".

На Зелені свята, коли в полі з'являлися перші пагінці, господарі брали постіль вночі на поле і там завзято кохалися, аби заохочувати до любові рослини, щоби ті ліпше зростали. І це — справедливо: колись рослини заохочували закоханих, а тепер ті повертали борг.

Однак такі засоби святкування воскресаючого життя трактувалися яко гріховні. Отак свято Купала — найбільше святкування любові — було перетворено на день усікнення голови Івана Хрестителя, тобто свята геть чужого любові. Та й сама кількість свят скоротилося десь до ста тридцяти чотирьох.

Потім припинилося усе заразом — навіть недобитки-залишки. Радянська влада, яка досягла вершини поневолення своїх підданців, здавалося, навіки відучила людей радити. Їй лишила тільки кілька свят, їх можна перерахувати на пальцях однієї руки.

Тому вона й недовго проіснувала.

Нині, із новою нашою юною незалежністю, потроху відроджуються етносвята, етномузика, етнospіви; ця сила стає знову популярною серед молоді, саме вона перемагає на світових конкурсах, наприклад, на Євробаченні — отже потроху відроджується велика пісенно-ігрова наука любові, ліпша за всі посібники та методичні довідники.

Вишуканішими стають й словесні вияви любові, бо внески деяких народів у цій царині просто лякають.

"Мейк лав", — кажуть англомовні народи, і це їх не віднаджує.

"Занімається любовью", — вторять москвомовні — і це вершина канцеляриту.

До слова, коли українці калькують цей вираз, нездарно перекладаючи: "займатися коханням", то тут постає на диво подвійне значення слова — у нас "займатися", це ще означає "запалюватися", "пройматися вогнем", отож навіть у такому випадкові виходить некепсько.

Так чи так, а в нас є розкішне дієслово "кохатися", і ніяких тобі "занятій", неначе з тієї фізкультури чи тригонометрії.

Це дієслово діяло, коли згаданих вище наук тут і в проекті не було. Працювали інші "формули":

Тихо, тихо Дунай воду несе,

А ще тихше дівка косу чеше.

Отак звучить найдавніша наша письмово зафіксована пісня.

Це чужоземець-чех записав її, вражений любовною красою. Бо наші, місцеві, лінькувалися записувати, коли тут часу не вистачало, аби просто переспівати усі наші любовні здобутки.

Ця річка, Дунай, від тих часів, коли ми ще на ньому жили, виступає в ролі коханця,

а дівоча розплетена коса є символом любовного поєднання з ним, себто до любові йшло все в нас — навіть навколишні гідроніми.

Найдавніший зафіксований письмово на Землі Бог — це тутешній Енліль, перший на Землі воскрешуваний Бог (теперішній Лель); наші почуття не щадили навіть небеса — Зоря (теперішня Венера) є символом Батьківщини, а втім, і символом любові також.

Можливо, для інших народів Батьківщина, державотворення і любов — різні речі, ба протилежні, але лише не в нас:

Хлопчино, дівчина не буде любити тебе,

Якщо ти не любиш України.

Отак трактував ситуацію найбільший наш любовний лірик.

І молодь щосили виконувала заповіт Поета, люблячи і те, й інше, незважаючи навіть на те, що авторові за ці рядки більшовизм пришивав буржуазний націоналізм.

Інші окупанти, фашисти, запроваджували в нас антилюбовні заходи у вигляді радіоактивних прихованих випромінювачів, які розташовували в конторах. Скажімо, ти приходиш туди, і доки заповнюєш якусь анкету, твій сім'яний фонд опромінюється ізотопами, і, зрештою, стає ні на що не здатний, окрім заповнення бюрократичних циркулярів.

У такий спосіб Третій рейх розширював собі життєвий простір.

Згодом так само наука знищувала комах-шкідників, діючи вибірково на самців.

Усе це разом узяте було перевершене чорнобильським вибухом, чиї ізотопи рознеслися по всій нашій ненці з метою позбавлення її дітородної функції.

За всіма науковими розрахунками, після катастрофи тут не мусило народитися жодної дитинки. (Та й до Чорнобиля ми тримали світову пальму першості за загазованістю і вживанням пестицидів, не згадуючи вже про всі інші різновиди убивчої хімії, і теж дивували науку своєю живучістю.)

Що ми могли протиставити такому бузувірству? Якщо тодішня пропаганда твердила, що опромінення навіть корисне для українців.

Ми ж протиставляли лихові лише нашу впертість і наполегливість у любовних змаганнях — і виграли битву за наступні покоління. Бо в нас уже була новітня пісенно-естрадна інструкція, проста й зрозуміла:

Якщо любиш — кохай!

І не поступалися своїм життєвим і територіальним простором іншим народам, які, може, й були гіднішими посідати наші чорноземи, що історично несправедливо дісталися, як дехто з них вважає, якійсь невартісній, непрактичній нації. Котра прагне лише співати й кохатися, а все інше їй мало цікавить.

За що українців і не люблять.

За їхню замиленість одне в одного, в навколишній світ, ба й за самозакоханість. Садибу українців одразу впізнаєш по інших краях — там обов'язково ростуть мальви й інші яскраві квіти, бо ми залюблені в красу й хочемо, аби їй було навколо найбільше, бо вона збуджує кохання.

Тому нас часто прозивають неробами (звісно, чим квіти садити, то ліпше би

брукву), ледацюгами (замість пісень співати, то краще б ту брукву сапали), флегмами (чим на зорі дивитися, хай би ту брукву пильно стерегли вночі од сусідів), непрактичними (чим розмальовувати хату, ліпше би повчали сусідів, як жити), сентиментальними (чим кохатися, краще би "занімались любов'ю") — тобто безліч у нас є недоліків, зумовлених саме самозаглибленістю у високі почуття.

За що нас і зневажають, ще й прозивають хохлами.

До слова, видатний поліглот і перекладач Микола Лукаш якось дослідив це нехороше слово й дійшов висновку, що в індоевропейських та азійських мовах хохол означає: всеверховний, син неба.

Однак ми, навіть після усього висловленого, скажемо так:

не хохли ми,

а:

кохли!